

Lausunto

10.10.2024

Asia: VN/36649/2023

Hallituksen esitys rikoslain 11 luvun muuttamiseksi (vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä rikoslain 11 luvun muuttamisesta vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisoimiseksi ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä ehdotuksesta

Juristiliitto kannattaa esityksen lähtökohtia ja tavoitteita: tekoja, jotka ehdotus kattaa, tulee pitää oikeusjärjestyksessämme rikoksina rangaistavina.

Ehdotettu säännös perustuu Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin liittyen Euroopan unionin neuvoston puitepäätökseen 2008/913/YOS rasismiin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin. Suomi on yrittänyt saattaa lainsäädäntönsä vastaamaan puitepäätöksen vaatimuksia ja muitakin kansainvälisiä velvoitteita hallituksen esitykseen HE 317/2010 vp perustuvilla lainsäädännön muutoksilla ja täydennyksillä, jotka koskivat muun muassa kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevaa rangaistussääntelyä (511/2011). Tämä lainsäädäntömuutos ei kuitenkaan riitä, koska Euroopan komissio antoi vuonna 2014 kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle puitepäätöksen täytäntöönpanosta (COM(2014) 27 final). Siinä se katsoi, että monet maat, mukaan lukien Suomi ja Ruotsi, eivät olleet panneet asianmukaisesti täytäntöön kaikkia puitepäätöksen määräyksiä. Näin ollen täyttääkseen kansainväliset velvoitteensa Suomen on tehtävä muutos rikoslakiin.

Juristiliitto toteaa, että ehdotettu säännös ei ole lakitekstiehdotukseltaan tarkkarajainen ja se sisältää merkittävän määrän peräkkäisiä ehtoja, joiden tulee täytyä rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseksi. Säännöksen soveltamisen osalta voikin piillä vaara, että se voi useissa tulevilla soveltamistapauksissa johtaa rikosepäilyn osalta esitutkintojen käynnistämiseen sellaisella kynnyksellä, jonka lopputulos ei johda syytteen tai tuomioon. Vaarana on se, että teon rangaistavuus rajautuu myös niin merkittävästi, että teko ei selvän "holokaustin olemassaolon kieltämisen" läsnä ollessakaan tosiasiaa täytä säännöksen kaikkia tunnusmerkistökiteijöitä. Lakiehdotuksen perusteluteksti on kuitenkin laaja, kattava ja käytännön soveltamisesimerkkejäkin sisältävä, joten se antaa lainsoveltajalle jonkin verran tietoa lainsäätäjän tarkoituksesta.

Puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan rangaistavuuden rajausmahdollisuuden käyttäminen

Esityksessä esitetään, että Suomi hyödyntää puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa säädettyä rangaistavuuden rajausmahdollisuutta. Tämän rajausmahdollisuuden käyttämisen tarpeellisuutta ei ole riittävästi perusteltu ottaen etenkin huomioon sen, että ehdotettu tunnusmerkistö edellyttää jo myös sitä, että teko "on omiaan yllyttämään vihaan tai väkivaltaan".

Juristiliitto toteaa, että esityksen "on omiaan yllyttämään vihaan tai väkivaltaan" -edellytyksen arvioinnissa esiin tuodut seikat ovat sellaisia, jotka toteutuessaan täyttävät rangaistavuuden rajausmahdollisuuden alan eli ovat myös omiaan häiritsemään yleistä järjestystä. Esityksen rajausmahdollisuutta koskevilla perusteluilla tuodaan esille, että rajausmahdollisuuden käyttämisellä halutaan rajata teot tietyn vakavuuden asteelle. Tämä toteutuu jo sillä, että teon on oltava omiaan yllyttämään vihaan tai väkivaltaan.

Rajausmahdollisuuden käyttöä on esityksessä perusteltu myös sananvapaudella. Sananvapautta suojataan kuitenkin jo em. väkivaltaan tai vihaan yllyttämisen kriteerillä, eikä esitetty rajausmahdollisuuden käyttö tuo lisäsuojaa sananvapaudelle.

Juristiliitto toteaa, että rangaistavuuden rajausmahdollisuuden käyttämisen perustelut ovat siinä määrin käytännöllisesti katsottuna päällekkäiset "on omiaan yllyttämään vihaan ja väkivaltaan" -kriteerin perusteluiden kanssa, että rangaistavuuden rajausmahdollisuuden käyttäminen vaatisi lisäperusteluja tai se tulisi jättää käyttämättä.

Rangaistusasteikko

Esityksessä ei ole perusteltu sitä, miksi tällä esitetyllä rikosnimikkeellä tulisi olla lievempi asteikko kuin luonteeltaan samanlaisella teolla, rikoslain 11 luvun 10 §:n kiihottamisella kansanryhmää

vastaan. Tämä tilanteeseen, jossa ensinnä mainitun rikoksen vanhentumisaika on olennaisesti jälkimmäistä lyhyempi. Tätä ei voida pitää onnistuneena ratkaisuna.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto - Finlands
Juristförbund ry)